

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ครว้เรือน และความเชื่อด้านสุขภาพที่สัมพันธ์กับการกำจัด
ลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษา
เชิงบรรยาย (Descriptive research) แบบการศึกษา ณ จุดเวลา (Cross – sectional study) เพื่อศึกษา
การกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก และหาความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปร
อิสระกับความเชื่อด้านสุขภาพที่ทำการศึกษาของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษากลุ่ม
ตัวอย่างคือประชาชนตัวแทนครว้เรือนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือก 1 คน เป็นตัวแทน
ทำหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของสมาชิกในครว้เรือน จากสมาชิกในหลังคาเรือน ทั้งหมดจำนวน 210 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามที่ผู้ศึกษาสร้าง
ขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วน
บุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา บทบาทในครว้เรือนหรือชุมชน ส่วนที่ 2 ปัจจัยครว้เรือน ได้แก่
ลักษณะของครว้เรือน อาชีพของครว้เรือน ลักษณะบ้านเรือน บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ส่วนที่ 3 ความ
เชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรค
ไข้เลือดออก ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก การรับรู้
โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคไข้เลือดออก ด้านการรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำ
ยุงลาย โดยผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน รวมทั้งได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่
ปรึกษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง สมบูรณ์ตามคำแนะนำ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่ม
ตัวอย่าง ในตำบลโพธิ์ศรีสำราญ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน และหาค่าความ
เชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค (Cronbach' s Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น
ของแบบสัมภาษณ์ 0.90 แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน เก็บข้อมูล
ระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม 2554 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจง
ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และหาความสัมพันธ์ของกลุ่มตัว
แปรอิสระกับการกำจัดลูกน้ำยุงลาย โดย ใช้สถิติวิเคราะห์ Chi-square test

สรุปผลการศึกษา

1. ปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 51.4 และเพศชายร้อยละ 48.6 มีอายุต่ำสุด 20 ปี อายุมากที่สุด 76 ปี อายุเฉลี่ย 50.02 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ 11.55 ปี อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 40 – 49 ปี ร้อยละ 31.4 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษาร้อยละ 75.2 บทบาทในครัวเรือนหรือชุมชนส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 51.9

2. ปัจจัยครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 61.4 อาชีพของครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 71.4 ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านเดี่ยว ร้อยละ 39.0 บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่รอบบ้านโล่งโปร่ง ร้อยละ 66.7 ภาชนะใส่น้ำ และที่มียางในบริเวณบ้านพบว่ามีโอ่งแดง ร้อยละ 97.1 มีโอ่งมังกร ร้อยละ 96.2 มีโอ่งน้ำกินหรือคุ่มน้ำกิน ร้อยละ 95.2 มีอ่างน้ำในห้องน้ำห้องส้วม ร้อยละ 97.1 มีจานรองขาตู้กับข้าว ร้อยละ 47.6 มีโถ ร้อยละ 35.7 มีแจกันดอกไม้ ร้อยละ 31.9 มีแจกันพุด่าง ร้อยละ 25.2 มีเศษกระป๋อง ร้อยละ 77.1 มีเศษกะโหลกกะลา ร้อยละ 83.8 มียางรถยนต์ ร้อยละ 66.7 มีแหล่งน้ำขังบนฟิวดิน ร้อยละ 33.8

3. ความเชื่อด้านสุขภาพ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนรับรู้ความรุนแรงมากที่สุด คือ ถ้าป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกทำให้เสียชีวิต ร้อยละ 93.9 เด็กป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกดูแลรักษายาก ร้อยละ 91.0 การป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกทำให้ทุกข์ทรมานมาก ร้อยละ 90.9 ส่วนข้อที่ประชาชนรับรู้ความรุนแรงน้อยที่สุด คือ ผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกรักษาได้ทุกราย ร้อยละ 8.6 ประชาชนรับรู้โอกาสเสี่ยงสูงที่สุด คือ ในฤดูฝนต้องป้องกันการป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 98.1 รองลงมาคือ ถ้าปล่อยให้มีน้ำขังตามภาชนะต่าง ๆ ในบริเวณบ้าน เสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก และถ้าไม่ช่วยกันกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก เท่ากัน ร้อยละ 96.2 และประชาชนรับรู้โอกาสเสี่ยงน้อยที่สุด คือ ถ้าอยู่ใกล้ผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มีโอกาสป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 2.9 ส่วนการรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากที่สุด คือ การทำความสะอาดโอ่งน้ำ คุ่มน้ำ ห้องน้ำห้องส้วม ทุกสัปดาห์ป้องกันโรคไข้เลือดออกได้ ร้อยละ 96.2 รองลงมา คือ การสำรวจลูกน้ำยุงลายในครัวเรือนช่วยป้องกันการระบาดของโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 85.3 และประชาชนรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำยุงลายน้อยที่สุด คือ การไม่สามารถจัดทำความสะอาดผิวด้านในโอ่งน้ำ และภาชนะเก็บน้ำได้ทุก 7 วัน การไม่รู้จักลูกน้ำยุงลายทำให้เป็นปัญหาในการค้นหาลูกน้ำยุงลาย ร้อยละ 13.8 และ 11.9 ตามลำดับ

ระดับความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีระดับความเชื่อด้านสุขภาพ ในระดับน้อย ร้อยละ 80.0 รองลงมา คือระดับปานกลาง ร้อยละ 13.3 และ ระดับดี ร้อยละ 6.7 โดยมีผู้ได้คะแนนต่ำสุด 50 คะแนน คะแนนสูงสุด 123 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 86.87 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 11.29 คะแนน

4. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ปัจจัย

ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา บทบาทในครัวเรือนหรือชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลาย ปัจจัยครัวเรือน พบว่า ลักษณะของครัวเรือน อาชีพของครัวเรือน ลักษณะบ้านเรือนกับการกำจัดลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.03, 0.01 และ 0.001 ตามลำดับ โดยครอบครัวเดี่ยวมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าครอบครัวขยาย อาชีพรับราชการ รับจ้าง และค้าขายมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าอาชีพเกษตรกร บ้านเดี่ยวมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าบ้านเป็นกลุ่ม บ้านติดกันเป็นแนว บ้านติดกันไม่เป็นระเบียบ ส่วนบริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลาย ด้านความเชื่อด้านสุขภาพ พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคไข้เลือดออก การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย การรับรู้ความเชื่อสุขภาพ โดยรวมกับการกำจัดลูกน้ำยุงลายมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.02 เท่ากัน โดยการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคไข้เลือดออกปานกลางมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยงดี และน้อย การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคดีมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าการรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคปานกลาง และน้อย การรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพ โดยรวมดีมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าการรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวมปานกลาง และน้อย ส่วนการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรค ไม่มีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลาย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครัวเรือน และความเชื่อด้านสุขภาพที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรง และใกล้เคียง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ครัวเรือน และความเชื่อด้านสุขภาพที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน จังหวัดขอนแก่น ได้นำผลการศึกษามาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง แสดงให้เห็นว่าในสังคมชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทั่วไปเพศหญิงจะอยู่กับบ้านดูแลครอบครัวรวมทั้งเครือญาติ

ในสภาวะใกล้เคียง ในขณะที่ฝ่ายชายจะออกไปทำงานนอกบ้านจึงไม่มีเวลาในการกำจัดลูกน้ำ
 ยุงลายเท่าเพศหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของสมคิด เถาวัลย์ (2546) แสดงว่าเพศหญิงมีบทบาท
 ในการดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรคมกกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของไชยรัตน์
 เอกอุ้น (2547) อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 40 – 49 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน และมีความพร้อมทั้งความรู้สึ
 นึกคิด และสุขภาพแข็งแรง เป็นกำลังสำคัญในการดูแลสุขภาพของคนในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้อง
 กับการศึกษาของสมคิด เถาวัลย์ (2546) การศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษา
 ภาคบังคับของประเทศไทยในสังคมชนบท บทบาทในครัวเรือนหรือชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้า
 ครอบครัวยุคใหม่ที่ทำหน้าที่ในการดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรคของคนในครัวเรือน

2. ปัจจัยครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของครัวเรือน อาชีพของครัวเรือน

ลักษณะบ้านเรือนมีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.03, 0.01 และ 0.001 ตามลำดับ โดยครอบครัวเดี่ยว และมีการกำจัด
 ลูกน้ำยุงลายมากกว่าครอบครัวขยายเนื่องจากต้องดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านโดยตรง การ
 ประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้าง และค้าขายมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายมากกว่าเพราะมีเวลาอยู่กับบ้าน
 ในเวลากลางวันส่วนอาชีพเกษตรกรต้องออกไปทำงานตั้งแต่เช้ามีกลับบ้านค่ำจึงไม่มีเวลาใน
 การกำจัดลูกน้ำยุงลาย ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่
 รอบบ้านโล่งโปร่งเพราะในชนบทมีพื้นที่ในการปลูกบ้านกว้างจึงปลูกบ้านเดี่ยว และมีรอบบ้านโล่ง
 โปร่งเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการกำจัดลูกน้ำยุงลายได้ดีกว่า ส่วนบริเวณที่ตั้งบ้านเรือนไม่มี
 ความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

3. ความเชื่อด้านสุขภาพ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็น

โรค การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรค ความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวม มีความสัมพันธ์กับการกำจัด
 ลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.02 โดยการรับรู้
 โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคอยู่ในระดับดี เพราะมีประสบการณ์ในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย สอดคล้อง
 กับการศึกษาของพรรณนิภา เหมแหวน (2543) พบว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคมีผล
 โดยตรงต่อการปฏิบัติตามคำแนะนำด้านสุขภาพทั้งในภาวะดี และภาวะเจ็บป่วย การรับรู้มีความ
 แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล จึงทำให้มีการหลีกเลี่ยงการเป็นโรค โดยการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพใน
 ระดับที่แตกต่างกัน การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำยุงลายอยู่ในระดับดีแสดงว่า
 เมื่อประชาชนมีการรับรู้ และเชื่อว่าการปฏิบัติตนตามคำแนะนำก็จะเกิดผลดีต่อตนเอง และ
 ครอบครัวส่งผลให้มีการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกมากขึ้น
 สอดคล้องกับผลการศึกษาของธีระศักดิ์ มั่งคั่ง และคณะ (2543) ที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรค

ไข้เลือดออกของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว พบว่าการรับรู้ผลดีของการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 จากผลการศึกษา พบว่าประชาชนมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรค ความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนได้รับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค การรับรู้ประโยชน์ และอุปสรรคในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย โดยอาจหากิจกรรมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักหรือพัฒนารูปแบบการให้สุขศึกษาประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพิ่มกิจกรรมสำรวจ และกำจัดลูกน้ำยุงลาย การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ทั้งภายใน และภายนอกบริเวณบ้านเป็นกิจกรรมปกติ โดยชี้ให้เห็นความสำคัญและผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น และหาภาคีเครือข่ายให้การช่วยสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ความรู้ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิด โรค ไข้เลือดออก

1.2 ลักษณะครัวเรือน อาชีพ และลักษณะบ้านเรือนมีความสัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ควรส่งเสริมให้มีการจัดประกวดบริเวณบ้านเรือนสะอาด และณรงค์ทำความเข้าใจความสะอาดดูแลบริเวณบ้าน และสภาพแวดล้อมให้สะอาดโล่งโปร่ง ง่ายแก่การกำจัดลูกน้ำยุงลาย และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของประชาชนในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกกับพื้นที่ที่ไม่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2.2 การศึกษาครั้งนี้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของประชาชนในพื้นที่ชนบท ทำให้ได้ข้อมูลเพียงด้านเดียว ดังนั้นควรมีการศึกษาการกำจัดลูกน้ำยุงลายของประชาชนในพื้นที่ที่เป็นชุมชนเขตเมือง เพื่อเปรียบเทียบการกำจัดลูกน้ำยุงลายในพื้นที่ชนบท และพื้นที่ในเมืองว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2.3 การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกำจัดลูกน้ำยุงลายในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ควรใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพให้ครบทั้ง 7 ด้าน และอาจเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างของประชาชนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร